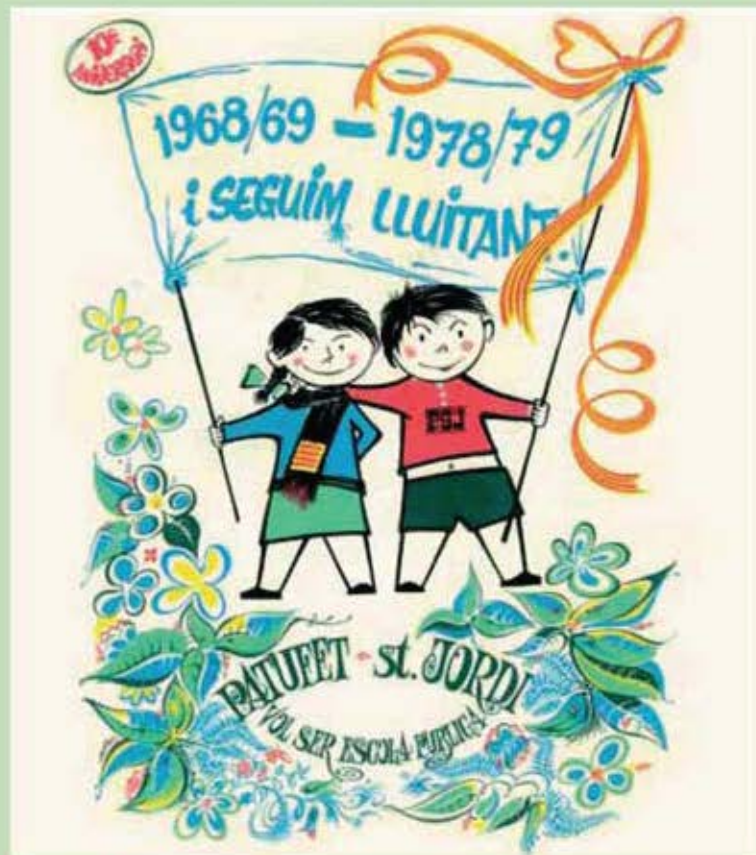

L'escola Patufet i el seu context 40 anys d'història

Montserrat Company
Josep Maria Valero

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

col·lecció/2
josefina gómez olivares

**L'escola Patufet i el seu context.
40 anys d'història**

**Montserrat Company
Josep Maria Valero**

L'escola Patufet i el seu context. 40 anys d'història

**Montserrat Company
Josep Maria Valero**

col·lecció/2
josefina gómez olivares

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

© Montserrat Company. Josep M. Valero
© Centre d'Estudis de L'Hospitalet
C/ Major, 54, primer
celh@celh.org
www.celh.org

Col·lecció/2 josefina gómez olivares
Primera edició: desembre de 2010
ISBN: 978-84-922206-8-7
Dipòsit legal:
Correcció: Eva Rodríguez Ollé
Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Disseny de la portada: Creators ®
Fotografia de portada: Cartell commemoratiu del Xè aniversari del Patufet, obra de Joan Piera Creixell. Aquesta i la resta d'il·lustracions del llibre, són del Fons de l'Arxiu de l'Escola Patufet-Sant Jordi.

Aquesta edició s'ha fet en conveni amb:

Ajuntament de L'Hospitalet

I la col·laboració de:

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

Sumari

1. Introducció.....	7
2. Els inicis	9
2.1 Context polític, social i pedagògic	9
2.2 El senyor Batallé i els antecedents.....	10
2.3 Primers passos d'una renovació pedagògica a Catalunya.....	12
2.4 L'Escola Activa de Pares.....	14
2.5 El context escolar de l'Hospitalet l'any 1968	19
3. Construcció d'un model	23
3.1 Principis de model ideològic, pedagògic i d'organització escolar	23
3.2 El factor humà: l'equip de mestres, els pares i mares i el personal no docent	25
3.2.1 L'equip de mestres	26
3.2.2 Els pares i les mares	28
3.2.3 El personal no docent	29
4. L'escola creix	31
4.1 Gestió infraestructures	32
4.2 Lluita per la subsistència, el compromís i la gestió econòmica.	37
4.2.1 L'edifici	37
4.2.2 Economia	40
4.2.3 El material de classe	42
5. Camí cap a l'escola pública	45
5.1 Declaració sobre l'escola pública de les X i XI Escola d'Estiu (juliol 1975 i juliol 1976)	47
5.2 De Coordinació Escolar al CEPEPC. Procés cap a l'escola pública amb el CEPEPC i "Llei del CEPEPC"	49
5.3 L'Escola, el barri de Sant Josep i l'Ajuntament. Relació amb l'escola pública	56
5.4 L'entrada a l'escola pública i l'escola nova	60
5.4.1 Ingress a l'escola pública	60
5.4.2 L'escola nova	66
5.5 A manera de resum	71

6. Un projecte educatiu	73
6.1 Pedagogia activa. Trets rellevants	75
6.1.1 L'educació integral	79
6.1.2 Educació per a la llibertat. L'autogestió	80
6.1.3 Escola comprensiva i escola inclusiva	81
6.1.4 La dimensió social en el treball de mestres i alumnes. El treball en grup i la participació	82
6.1.5 Les reunions de classe i les entrevistes	85
6.2 Relació amb la realitat social i natural	86
6.3 L'escola en relació amb la realitat sociopolítica del moment ..	89
6.3.1 La realitat sociopolítica des de les classes	89
6.3.2 La religió a l'escola	90
6.3.3 La llengua i la cultura catalana	91
6.3.4 Les festes	94
6.4 Altres temes importants del projecte educatiu	98
6.4.1 La formació de mestres	98
6.4.2 La incorporació de la psicopedagogia	104
6.4.3 La Biblioteca	105
6.4.4 Educació infantil: escola bressol, parvulari i cicle inicial.	108
6.4.5 Eixos imprescindibles de l'educació integral al llarg de l'escolaritat: creativitat i expressió	112
6.5 Mares i pares. Participació	115
6.5.1 El model	115
6.5.2 La complicitat	117
6.5.3 <i>Cop d'Ull</i>	121
6.6 La LOGSE, el Moviment de Renovació Pedagògica i el Patufet.	122
7. Valoracions i conclusions	129
7.1 Uns testimonis. Tres directores i un director parlen de la tercera etapa	132
7.2 Qüestions que ens plantegem per poder fer una anàlisi del que han significat els darrers quinze anys del Patufet com a escola pública	141

5. CAMÍ CAP A L'ESCOLA PÚBLICA

Amb aquestes trifulgues amb les quals hem tancat l'apartat anterior i mentre l'escola complia 10 anys el curs 1978/1979, pares i mestres treballaven per dur a terme aquell projecte, alhora que se sentien també implicats i il·lusionats en un projecte més ampli de ciutat i de país, en un context històric singular i molt especial que hi tenia molt a veure. Recordem-ho.

Any 1975:

- Mort de Franco el 20 de novembre
- **X Escola d'Estiu de Barcelona, de Rosa Sensat i Col·legi de Llicenciats: declaració sobre l'Escola Pública «Per una nova escola pública» (com a document de treball) de l'11 de juliol.**

Any 1976:

- **XI Escola d'Estiu de Barcelona: declaració (definitiva) «Per una nova escola pública catalana» del mes de juliol.**

Any 1977:

- Primeres eleccions generals i restauració provisional de la Generalitat, que esdevé el gest que més s'acosta a la ruptura institucional.
- Primera sessió del Congrés de Diputats essent Marta Mata diputada, tot un referent de la renovació pedagògica a Catalunya.
- Terradellas esdevé president de la Generalitat provisional.
- Pactes de la Moncloa, Amnistia Política i Corts Constituents
- **Coordinació Escolar convoca una manifestació de pares, alumnes i ensenyants a la plaça de Catalunya de Barcelona per reivindicar l'escola pública, catalana i de qualitat, que aplega 3.000 assistents.**

Any 1978:

- S'aprova la Constitució. L'Estat espanyol esdevé Estat de les autonomies.
- **Creació del CEPEPC i publicació del document Volem ser escola pública.**¹⁹

¹⁹ Aquest document va ser publicat com a document intern per als associats al CE-

Any 1979:

- Aprovació de l'Estatut d'autonomia.
- Primeres eleccions municipals.
- Nous ajuntaments democràtics.
- **El CEPEPC demana formalment a la Generalitat Provisional que les escoles que en formen part puguin esdevenir públiques i convoca una jornada reivindicativa a Granollers, que va tenir una participació de 25.000 persones entre alumnes, pares i mestres.**

Any 1980:

- Primeres eleccions al Parlament de Catalunya, fi de la Generalitat Provisional i primer govern de la Generalitat dins el marc de l'Estat de les autonomies.

Any 1981:

- Traspàs de competències d'educació a la Generalitat de Catalunya.

Any 1983:

- **El 14 de juliol el Parlament de Catalunya aprova la llei per la qual les escoles del CEPEPC passen a integrar-se a la xarxa de les escoles públiques.**

L'acte central de tancament de la festa dels 10 anys del Patufet (curs 1978/1979) va tenir uns convidats de «luxo democràtic», es va poder comptar amb la presència del primer alcalde democràtic, Juan Ignacio Pujana, del PSC, de l'esmentada diputada socialista a la primera legislatura del Congrés, Marta Mata, i del primer regidor d'educació del nou consistori, Jaume Botey, del PSUC.

Aquesta celebració de l'escola es visqué enmig d'un clima especialment emotiu per tot plegat, les coses estaven canviant i mestres, pares, alumnes i personal no docent se'n sentien d'alguna manera protagonistes.

No obstant això, el camí cap a l'escola pública encara hauria de re-

PEPC. Es pot trobar a l'Arxiu Històric del CEPEPC, a l'actual Biblioteca de Rosa Sensat.

Festa dels 10 anys del Patufet. Cant dels Segadors presidit —d'esquerra a dreta— per Joan Piera, president del l'APA; l'alcalde, Juan Ignacio Pujana; el regidor d'ensenyament, Jaume Botey; la diputada i presidenta de Rosa Sensat, Marta Mata i Montserrat Company, directora de l'escola

presentar per a tots els que participaren d'aquella commemoració una marxa massa llarga i amb més obstacles dels que en aquells moments d'esperança es podien preveure.

5.1. Declaració sobre l'escola pública de les X i XI Escola d'Estiu (juliol 1975 i juliol 1976)

Les declaracions sobre l'escola pública de la X i XI Escola d'Estiu de Barcelona, organitzades per Rosa Sensat i el Col·legi de Llicenciats dels anys 1975 i 1976 marquen l'inici d'un important debat que va anar més enllà del món educatiu i passa a formar part del debat polític ciutadà. Molts mestres del Patufet hi varen participar. Aquestes declaracions van ser fruit d'un intens treball fet amb les organitzacions de mestres, sindicals, de pares i polítiques que configuraren un model d'escola pública per a la qual s'estava lluitant.

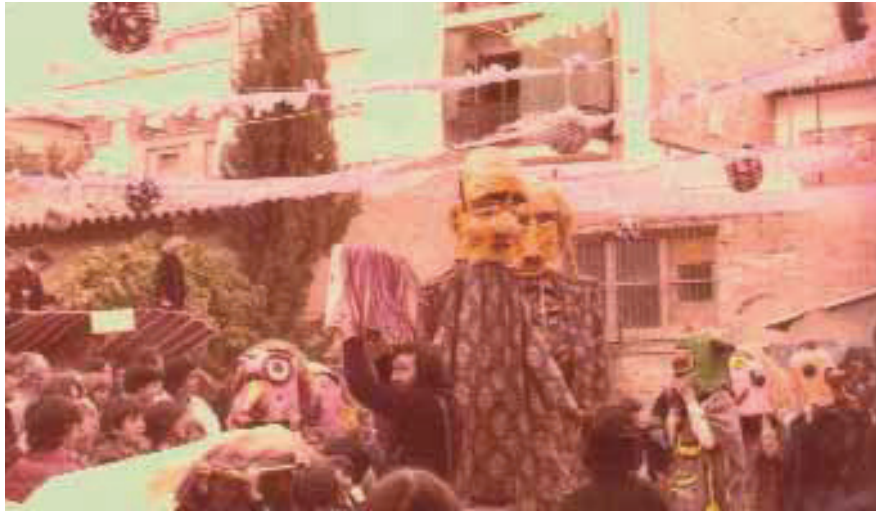

Festa dels 10 anys del Patufet. Les "autoritats" de la cercavila. D'esquerra a dreta, "Mossèn" Ciscu Ribas, "el batlle" Excel·lentíssim Sr. Figueras i el "secretari" Sr. Batet.

La declaració *Per una nova escola pública*, feta en la **X Escola d'Estiu de Barcelona (any 1975)**, es presenta a la consideració pública i professional com un document fruit del treball del Tema general²⁰ de l'Escola d'Estiu i que queda obert com a document de treball posterior.

El resultat d'aquest treball desemboca en la redacció d'una nova declaració, *Per una nova escola pública catalana*, en l'**XI Escola d'Estiu de Barcelona (any 1976)**. Aquest document, a partir d'aquell moment, esdevindrà la base on es recolzarà el moviment per aconseguir una nova escola pública al servei de tothom. Així, en el preàmbul a aquesta declaració del 1976 publicat per Rosa Sensat, llegim: «Els participants de l'XI Escola d'Estiu som cons-

²⁰ Les Escoles d'Estiu d'aquells anys, a més dels cursos pedagògics, oferien un *Tema general* sobre una qüestió educativa de molta actualitat, a la qual es convidava a tothom a participar-hi. Del debat sorgia una declaració aprovada per majoria.

Els gegants, en Josep i l'Antonieta, i els capgrossos del Patufet en la cercavila de la festa dels 10 anys d'escola

cients que aquesta nova escola pública és un pas solament possible en una situació de canvi democràtic per la qual lluita el poble de Catalunya segons els punts i directius unitàries de l'Assemblea de Catalunya... Presentem però aquesta escola, no com a model definitiu, sinó com a model que pot i ha de progressar i canviar en interrelació amb el progrés i canvi de la nostra societat.»²¹

5.2. De Coordinació Escolar al CEPEPC. Procés cap a l'escola pública amb el CEPEPC i «Llei del CEPEPC»

Com ja hem explicat, el Patufet formava part de Coordinació Escolar que, com a col·lectiu d'escoles que cercaven una nova escola, havia anat evolucionant i s'havia fet gran.

Els objectius ideològics i polítics de Coordinació presentaven dues vessants.

²¹ *Per una Nova Escola Pública Catalana*. Planteig, discussions i conclusions des grups de treball del Tema general de l'XI Escola d'Estiu de Barcelona. (Juliol 1976) Publicacions Rosa Sensat. 1976

50) ESCOLA PATUFET: 40 ANYS D'HISTÒRIA

Festa dels 10 anys d'escola. Representació de la Història de Catalunya interpretada per alumnes de tots els nivells del Patufet al pati de l'escola.

Portada de la Declaració de l'XI Escola d'Estiu de Barcelona. Juliol de 1976

La primera, la participació en la discussió dels documents de les escoles d'estiu de 1975 i 1976 esmentats, prenent un paper rellevant, sobretot en el del 1976, en encarregar-se de la moderació del grup de discussió que tractava de «l'Organització General del Sistema Educatiu». Aquesta discussió fou la que plantejà més dificultats, tant dins la mateixa escola d'estiu com posteriorment en la discussió política, que generà el document definitiu *Per una nova escola pública catalana*.

La segona vessant fou la discussió interna de Coordinació iniciada el curs 1975-1976 per adaptar-se a la nova realitat de les escoles i que conduirà a la formulació d'uns nous principis que es van fer públics en un curs de l'Escola d'Estiu de 1977.

Els nous principis van quedar plasmats en aquests cinc punts, aprovats en una reunió de les escoles el 2 de desembre de 1976:

52) ESCOLA PATUFET: 40 ANYS D'HISTÒRIA

1. *No pretenem pas la continuïtat de les nostres escoles com a privades, sinó que ens considerem en una situació de pont cap a l'escola pública.*
2. *Mentre subsisteixi el sistema de subvencions com a canal de finançament públic de les escoles no estatals, hi ha d'haver una representació dels sectors interessats als òrgans que distribueixen les subvencions, designada democràticament.*
3. *Les escoles que rebin aquesta subvenció han de sotmetre la seva gestió econòmica a la intervenció del claustre de professors i de l'associació de pares.*
4. *Els criteris de subvenció han de ser flexibles en el sentit exposat en el punt A del document presentat al MEC.»²²*

La majoria d'escoles de Coordinació Escolar s'havien constituït, tal com en el seu moment va fer el Patufet, en cooperatives. Arran d'això, sorgeix la Unió de Cooperatives d'Ensenyament. Coordinació Escolar i la Unió de Cooperatives creen el nou col·lectiu, que s'anomena CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per a l'Escola Pública Catalana). Aquest fet es dona l'any 1978. No totes les escoles de Coordinació Escolar segueixen aquest camí, però a canvi se n'hi afegeixen de noves.

El camí del CEPEPC per aconseguir la integració de les escoles que formaven el col·lectiu a la xarxa d'escoles públiques de la Generalitat esdevingué un procés lent i complex. Es creà una comissió mixta Generalitat-CEPEPC, que van haver de fer un munt de converses i negociacions. Les escoles, tal com es pot veure en la cronologia de les pàgines 22 i 23, van haver de sortir al carrer més d'una vegada a pressionar fins que el Parlament de Catalunya, l'any 1983, va aprovar per unanimitat la Llei d'integració de les escoles del CEPEPC (Llei 14/83). No obstant això, les escoles que l'assoliren no pogueren fer-ho totes a l'hora. El Patufet no s'hi pogué integrar fins al febrer de 1987.

Tornant a la història del Patufet i, més en concret, al tema dels edificis i la proposta de construir un centre a Bellvitge, cal dir que no fou fins una assemblea de pares i mestres en què no s'aban-

²² MONÉS, Jordi. *Els primers quinze anys de Rosa Sensat*. Edicions 62. "Estudis Rosa Sensat". Barcelona, 1981, pàg. 265-267.

Fullet del CEPEPC en què es convoca a una concentració al parc de la Ciutadella, l'any 1982, per reivindicar l'entrada del col·lectiu a la xarxa de l'escola pública de la Generalitat

donà aquest projecte de Bellvitge i s'emprengué definitivament el camí per aconseguir, juntament amb les altres escoles del CEPEPC, que fos la Generalitat acabada de reinstaurar qui ens acollís com a escola pública. Mestres, pares i mares i personal no docent iniciaren un seguit de reunions per valorar el cost que en tots els aspectes representava per al Patufet —i a totes les altres escoles del CEPEPC— el pas que es proposava.

Els estatuts del CEPEPC, aprovats el desembre de l'any 1978, recollien en els seus 37 articles tot allò que el Patufet creia i practicava. En l'article 10 hi llegim:

- a) *L'ensenyament, servei públic... no ha de ser font de beneficis ni un instrument d'influència ideològica i social. El seu finançament, administració i control econòmic ha de ser íntegrament públic.*

Enganxina del CEPEPC i dues més expressives de les lluites polítiques del moment

- b) *Catalanitat. L'escola a Catalunya ha d'estar arrelada a la realitat nacional catalana... tant en l'aspecte geogràfic, social, econòmic, cultural, així com en l'ús de la llengua pròpia en els aprenentatges.*
- c) *Gratuitat. L'ensenyament ha de ser totalment gratuït a tots els nivells.*

Gestió democràtica. La gestió de cada escola ha de recaure en mans de les persones directament interessades: mestres, pares, treballadors no docents i alumnes segons l'edat, representats tots ells en el Consell d'Escola.»²³

A més, calia lluitar per una millora de l'ensenyament en general i de l'escola pública en particular, ja que els governants des de Madrid no ho feien.

Els nous ajuntaments democràtics preveuen els mestres que faran

²³ Reproduïts en un annex a la revista *Cop d'Ull*, n. 21 novembre 1979.

falta per al pròxim curs 1979-1980. El ministre Otero Novas no accepta aquesta previsió i, encara més, redueix el nombre de mestres que ja hi havia. Arran d'aquest fet, durant els mesos de setembre i octubre de 1979, ajuntaments i població es manifesten.

Les escoles públiques de l'Hospitalet fan vaga, s'hi afegixen els treballadors d'algunes empreses, es fan tancades, etc. És el moment més àlgid de la lluita en contra de les condicions de l'escola a la ciutat. Els estaments del Patufet —pares, mestres i personal no docent— participen activament en aquesta mobilització que, una vegada més, té com a motor la Coordinadora d'Ensenyament, de la qual, com ja hem dit, formava part l'escola.

L'Ajuntament de l'Hospitalet, en el Ple municipal del 14 de novembre de 1979, va aprovar i subscriure un document titulat Valoración final de la huelga de enseñanza, on, entre altres coses deia: «*Solidaridad de la enseñanza privada. Sectores de la enseñanza privada han comprendido también que no se trata de un problema particular de la enseñanza estatal, sino de un atentado a la cultura general. Muchos centros se sumaron al paro del día 27. Algunos en particular, manifestando su voluntad de llegar a ser escuela pública mantuvieron una actitud de solidaridad durante la huelga.*»²⁴

Aquest document deixa clar que una part de l'administració reconeix que la història del Patufet és la de caminar cap a l'escola pública.

A principis dels anys 80 dos fets importants s'esdevingueren a l'escola. El primer fou guanyar el recurs presentat al Ministeri per la denegació a l'augment de la subvenció que s'havia demanat, subvenció que ajudava a caminar cap a la gratuïtat, i el segon fou la creació d'una Comissió Mixta Ajuntament-Escola per aconseguir uns locals dignes.

Després de llargues converses s'aconseguí:

- Un ajut econòmic per reduir el dèficit provocat pel Ministeri d'Educació.

²⁴ Document citat en el *Cop d'Ull* extra dedicat als 33 anys del Patufet, op. cit., pàg. 12.

L'edifici del carrer de la Mare de Déu de la Mercè de Sant Josep acull el Patufet. Curs 1981-1982. Cantada al pati, totalment insuficient pel nombre d'alumnes, però estàvem en un edifici... gairebé tots junts.

- Una nova comissió mixta per trobar sortida definitiva a poder reunir el Patufet en un sol edifici.

D'aquesta comissió, en formaren part els regidors de l'Ajuntament Jaume Botey, Josep Tejedor i Robert González i, per part de l'escola, dues mestres i un pare, Maria Rosa Climent, Montserrat Company i Joan Egea, respectivament.

5.3. L'Escola, el barri de Sant Josep i l'Ajuntament. Relació amb l'escola pública.

L'esmentada comissió començà a treballar i ben aviat aconseguí una proposta de l'Ajuntament: un edifici que havia servit d'escola i que estava disponible per poder ser ocupat. Aquest edifici, d'entrada, presentava un problema: estava ubicat al barri de Sant Josep. Això provocà un nombre important de més reunions i més

assemblees, ja que cal no oblidar que el Patufet va néixer al barri del Centre i la majoria dels nens i nenes provenien d'aquest barri.

Finalment, s'acceptà passar tota l'escola a aquest edifici. Tothom era conscient que aquest trasllat era provisional, ja que en aquells moments els esforços de l'escola s'estaven centrant en l'entrada a la xarxa de l'escola pública. Tothom sabia que, d'entrar-hi, caldria un altre edifici que reunís totes les característiques exigibles a qualsevol escola pública, ja que l'edifici de Sant Josep no les reunia totes, com per exemple un pati suficient —va esdevenir bastant problemàtica l'«ocupació» del parc de la Serp per fer-lo servir de pati durant tots aquells anys—, manca d'espai per al parvulari, etc.

Durant el curs 1980-1981, la comissió mixta treballà de valent i, de mica en mica, anà resolent tots els entrebancs, llevat d'un: la impossibilitat d'acollir els alumnes de 2 i 3 anys, ja que les legislacions vigents i, per tant, l'administració pública, no preveïen l'escolarització d'aquestes edats. Va ser la decisió que costà més de prendre per part de l'Assemblea d'Escola.

Però no fou l'únic problema que presentà el nou edifici situat al carrer de la Mare de Déu de la Mercè. No hi cabien tots els nens i va ser necessari adequar uns baixos del carrer Juan de Toledo per donar cabuda al Parvulari (3-6 anys).

Amb un treball intensiu i voluntari de molts pares i mares, s'aconseguí el trasllat durant els mesos de juny i juliol, després d'haver començat les vacances escolars. El curs 1981-1982 començà al carrer de la Mare de Déu de la Mercè amb la majoria de l'alumnat, a excepció, tal com hem dit, del Parvulari, que no es traslladaria fins al curs 1982-1983.

La continuïtat de les classes de 2 i 3 anys es va garantir d'alguna manera amb la creació de la Cooperativa de Mestres que constituïren les educadores que treballaven amb aquestes edats, mantenint, per tant, el parvulari de Cal Borni, local que en el seu moment l'Ajuntament cedí al Patufet i que, a partir d'aleshores, cedia a la nova cooperativa. Formaren el primer equip pedagògic procedent de l'escola: Julita Sanou, que exercí la coordinació;

Maria Josep Rodríguez; Fina Batlle; Mercè Mesa; Carme Riu; Mary Pasquel i la cuinera, Amalia Rodríguez. Cal recordar que continua actualment com a escola bressol amb suport municipal i mantenint el nom de Patufet.

La cessió per part del consistori d'aquests edificis era, per a l'escola, quelcom més que una cessió de locals: era el primer pas que garantia l'entrada a l'escola pública, que era el compromís definitiu de l'escola.

El compromís adquirit ara per part de l'Ajuntament incloïa els mateixos serveis que l'escola pública de la ciutat: conserge, neteja, manteniment, etc. i participar en el procés d'escolarització com les altres escoles públiques del barri.

L'arribada al nou barri, tanmateix, va representar establir uns vincles de comunicació amb les altres escoles públiques i amb els nous veïns. Fou un moment considerablement mogut. En aquells cursos, s'obriren nous centres públics a Sant Josep, que s'ompliren ràpidament, i, en coincidir aquesta realitat amb la presència del Patufet ubicat en un espai municipal i que venia amb totes les places ocupades —en aquell primer curs no s'hi pogué matricular cap alumne nou— la presència de l'escola en aquell barri esdevingué un tema difícil d'entendre.

Des del primer moment, l'escola s'integrà en la nova comissió de matriculació que es va crear i que va garantir la justa redistribució dels alumnes en un barri en què les escoles públiques, com ja hem dit, estaven saturades i amb una ràtio per classe força alta.

Aquesta comissió de matriculació afavorí les relacions amb els directors i directores dels centres públics. La participació dels mestres del Patufet en el FOPI²⁵ va propiciar el contacte amb els mestres d'aquelles escoles.

²⁵ FOPI Programa públic impulsat per la Generalitat i els ajuntaments amb col·laboració amb l'ICE de la Universitat Autònoma dedicat a la formació permanent del professorat.

Aquí volem fer referència obligada a l'Escola Sant Josep-el Pi, una escola concertada del barri de Sant Josep i de la qual ja hem fet esment. Creada per un altre mestre procedent de l'Escola Catalana de la Generalitat Republicana, el senyor Josa, s'establí com a escola privada al barri de Sant Josep. Quan el senyor Josa es jubilà prengué la direcció del centre el seu fill, Jaume Josa, i es constituí en cooperativa de mestres. La cooperativa, que prengué el nom de «Sant Josep-el Pi», practicà una pedagogia de renovació i entrà, amb el temps, a formar part del CEPEPC, fent així el pas per esdevenir finalment escola pública. Tota aquesta història, amb l'afegit de l'ubicació del Patufet al barri de Sant Josep, porta al fet que els dos centres esdevinguessin companys de viatge.

El Patufet també compartí el fet de ser cooperativa, la voluntat de renovació pedagògica i la voluntat de ser escola pública amb l'Escola Estel, escola d'educació especial, aleshores ubicada a Bellvitge, i fruit, també, de les reivindicacions veïnals, en aquest cas per disposar d'una escola per a nens i nenes amb discapacitats. El fet que el Patufet, des del primer dia, defensés un model d'escola inclusiva, feia que els dos centres col·laboressin sovint en el terreny psicopedagògic i compartissin algunes experiències. La cooperativa de l'Escola Estel també prengué el determini d'acollir-se a la llei del CEPEPC, esdevenint d'aquesta manera escola pública.

Un cop situats al barri de Sant Josep, malgrat fossin edificis provisionals, s'obria per a l'Escola la batalla «final»: assolir l'entrada a «l'Escola Pública de debò», aquella que comportava la gratuïtat i l'accés dels mestres al cos de magisteri de la Generalitat, juntament amb totes les escoles del CEPEPC.

Tot i que l'esdevenir va permetre al Patufet tornar al barri del Centre, la llarga experiència del pas per Sant Josep (del curs 1981/1982 fins al curs 1992/1993) cal valorar-la com una experiència molt positiva.

No podem deixar aquest tema sense fer esment de l'intens treball que els pares i mares varen fer durant tot aquest període a través de la vocalia d'exterior de l'APA i que queda reflectit d'una manera molt significativa en el *Cop d'Ull* de l'any 1981, any de l'entrada a

l'edifici de Sant Josep. Hi llegim: «Entre les activitats dutes a terme pel grup d'exteriors darrerament, volem destacar, d'una banda, l'ampliació de membres, i per altra, l'establiment de contactes que es fa amb altres institucions.

»Calia l'augment de persones que endemés de redinamitzar l'equip assegurés la possibilitat de mantenir les relacions externes de l'escola, faceta que calia potenciar, a l'igual que les altres tasques que hem de fer avançar entre tots en aquesta fase...

»Així, per exemple, mantenim converses amb la Federació local d'Associacions de Pares, amb l'Associació dels de l'escola Sant Josep, amb la Vocalia d'Ensenyament de Veïns del barri de Sant Josep, a part dels lligams regulars amb el CEPEPC.

»En aquest punt destaquem que formem part d'un grup d'escoles del Col·lectiu que, per circumstàncies crítiques de continuïtat, comencem a negociar la possible ajuda per part de la Generalitat, dins l'àmbit del CEPEPC. Això representaria un avenç en el camí de la gratuïtat en cas de resultar positives les converses.»²⁶

5.4. L'entrada a l'escola pública i l'escola nova

5.4.1 Ingrés a l'escola pública

El capítol anterior ens explica com, de fet, «la primera» entrada a l'escola pública es produí, «en alguna mesura» quan, amb el suport municipal del primer Ajuntament democràtic, vàrem poder ocupar l'edifici de Sant Josep. Va ser el preàmbul de la nostra consideració com a escola pública. Certament, la gratuïtat no era encara possible, ja que es continuava essent una cooperativa i, com a tal, era de titularitat privada. Es tenia subvenció del Ministeri d'Educació primer i del Departament d'Ensenyament quan la Generalitat rebé les competències. Més tard, el suport municipal, que va implicar la incorporació a la dinàmica de les escoles públiques del barri de Sant Josep, significà un alleujament més del pressupost de l'Escola.

²⁶ Cop d'ull, n. 29, juny de 1981.

El *Llibre Blanc de l'Ensenyament a l'Hospitalet*, publicat l'any 1984, preveu l'Escola Patufet com a una escola pública més de la Zona Educativa de Sant Josep, amb 122 alumnes de preescolar i 507 alumnes de bàsica.²⁷ Això va permetre subsistir i avançar amb una certa tranquil·litat, malgrat que, cal dir-ho, les condicions dels dos edificis eren encara precàries i insuficients, però van permetre que els alumnes de bàsica estiguessin junts per primera vegada.

A més de les dades citades hi llegim: «*Les dues escoles privades del barri —Patufet Sant Jordi i Acadèmia Sant Josep— han manifestat la voluntat d'integrar-se a la xarxa pública. Sortosament aquesta és una via legalment oberta gràcies al Parlament de Catalunya per a preservar el patrimoni pedagògic de moltes escoles que es troben en risc de perdre.*»²⁸ Pares i mestres eren conscients que s'havia iniciat, de manera definitiva, el camí cap a l'escola pública.

La participació en les comissions de matriculació del barri va significar també un pas endavant molt important que, com ja s'ha comentat, va permetre incorporar-se a la dinàmica col·lectiva de les escoles públiques del barri que, si bé en principi reberen l'escola amb recel, finalment la consideraren com una més.

Havien passat moltes coses des de la política, des de la societat civil, des del món educatiu i des de la pròpia escola. S'havia treballat, i molt, per tirar endavant uns projectes educatius que responguessin a les expectatives de la democràcia per la qual s'havia estat lluitant i, per tant, la pedagogia s'hagué de convertir en política per transformar la realitat que se'ns havia imposat.

Però havia arribat, per fi, l'hora de la veritat, la de l'entrada a l'escola pública del CEPEPC, i amb ell el Patufet. Haurem d'explicar i analitzar aquest moment tan desitjat per aquelles escoles i per tots aquells mestres, pares i ciutadania que s'hi varen implicar.

Recordem tot el procés dels pares i mestres de l'escola formant part des dels inicis de Coordinació Escolar i, posteriorment, del

²⁷ *Op. cit.*, pàg. 46.

²⁸ *Op. cit.*, pàg. 48.

CEPEPC, dels que van ser membres actius en la seva junta rectora. També l'esforç personal per la formació que no es tenia, la participació en les escoles d'estiu de Rosa Sensat, que els anys 1975 i 1976 van elaborar les declaracions per a una nova escola pública catalana.

Aquells col·lectius i aquelles declaracions es podien resumir en un paràgraf: «L'Escola havia de ser pública i catalana, i això implicava lluitar juntament amb les altres escoles del Col·lectiu perquè la Generalitat reconegués aquesta possibilitat i així integrar-se a la Xarxa d'Escoles Públiques de la Generalitat...» **Havia estat i era el crit de guerra de la nostra escola...**

Tal com ja s'ha explicat, la política havia fet possible que l'any 1979 el CEPEPC pogués demanar formalment a la Generalitat que les escoles que en formaven part poguessin esdevenir públiques, i va convocar una jornada reivindicativa a Granollers que va tenir una participació de 25.000 persones. No va ser un procés fàcil obtenir el suport parlamentari de tots els partits que formaven part del primer parlament, però, per fi, l'any 1983 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei per majoria de la cambra. Llei 14/1983, aprovada el 14 de juliol, entre nosaltres «Llei del CEPEPC, *malgrat que la migradesa del Govern no va permetre que aquest fos el seu nom*», tal com deia la Marta Mata.²⁹

La llei, per la qual les escoles que formàvem part del CEPEPC i altres que també s'hi volgueren acollir, podien passar a integrar-se a la xarxa d'escoles públiques de Catalunya. En la seva part dispositiva, art. 1r, diu que es pot integrar a la xarxa d'Escoles Públiques «...els centres docents privats d'educació preescolar d'EGB existents actualment de reconeguda labor de catalanització i de renovació pedagògica que, complint els requisits establerts en aquesta llei, manifestin la voluntat d'integrar-s'hi.»

El procés d'integració de cadascuna de les escoles va ser progressiu i molt lent i, malgrat formar part dels primers grups, no va

²⁹ MATA, Marta. «Les profecies, quinze anys després». Article de *Perspectiva Escolar*. N. 146. Juny 1990.

1987... el Patufet esdevé escola pública! Targeta commemorativa que recorda el temps de lluita per arribar-hi

ser fins l'any 1987 que l'Escola Patufet no s'integrà de ple dret a la Xarxa d'Escoles Públiques de la Generalitat. El mes de febrer de 1988, els mestres van cobrar la primera nòmina de la Generalitat. Encara faltava passar les oposicions. El procés d'integració va ser especialment llarg, lent i dolorós, el Departament d'Ensenyament (CiU) no va tenir la voluntat política d'integrar aquestes escoles, CiU es va veure abocat a aprovar la llei sense cap convenciment, al cap i a la fi, tal com diu Anna Piguillem:

«—El Departament no té voluntat política d'integrar aquestes escoles.

»—El Departament no creu en el seu propi sistema d'escola pública (en les negociacions particulars d'escola per escola ens preguntaven: -Esteu segurs que voleu passar a la xarxa? Encara hi sou a temps! D'aquí a uns anys voldreu fer el col·lectiu per passar de públiques a privades...!!!)»³⁰

³⁰ PIGUILLEM, Anna; COMPANYY, Montserrat i BATLLES, Esperança. *Llums i ombres de la*

Festa del Patufet a Can Buxeres per celebrar l'entrada a l'escola pública, curs 1987-1988. Detall de pares, mestres i alumnes

És per això que hem dit que aquest pas no va ser exempt de situacions doloroses. No tothom va poder continuar, ja que l'escola estava en aquells moments per damunt de la ràtio de mestres de l'escola pública. Els mestres deixaren de pertànyer a la cooperativa per passar a ser funcionaris públics, mentre la cooperativa esdevingué de serveis per tal de garantir aquells que s'havien creat a l'escola al llarg dels anys: menjador, acolliment dels alumnes abans de l'hora d'entrada, activitats extraescolars, material escolar, etc. El personal administratiu no es preveia, ja que les

integració a la xarxa de la Generalitat de les escoles del CEPECP (pàg.95) (capítol del llibre que recull el treball de les Jornades dedicades a "L'Escola catalana en el context de la renovació educativa" celebrades a la Universitat Rovira i Virgili, editat per Antoni Gavaldà. Reus, 2003).

Bateig de la colla infantil de diables Patunyetes de l'escola a la festa a Can Buxeres per l'entrada a l'escola pública. Actuaren de padrins la colla de diables de Bellvitge, degana de la ciutat

tasques administratives les resolïa l'equip directiu. Val a dir que l'Ajuntament assumí, com a totes les escoles públiques, la consergeria. Això va implicar la qualificació de la secretària, tot i continuar fent funcions de secretaria, passà a ser de conserge.

Fou un moment de molta intensitat de treball amb els pares i amb el personal no docent de l'escola per adaptar-se a la nova realitat. Les parets de l'escola a Sant Josep que l'Ajuntament havia ofert al carrer de la Mare de Déu de la Mercè que, com ja hem dit, ens havien fet sentir «públics», van recollir, per fi, l'etapa final d'aquest llarg trajecte. Efectivament, ja érem escola pública i es va celebrar; així ho explica Francesc Batallé: *«Aquest reconeixement es va celebrar amb una gran festa al parc de Can Buxeres, amb un programa ple d'activitats per a tothom. S'inicià amb una sorollosa cercavila que des de l'escola, al barri de Sant Josep, arribà al parc... Just a l'entrada... es va fer amb gran solemnitat el "bateig" del Grup de Diables de l'escola, a càrrec del veterà Grup de Diables de Bellvitge... però la [activitat] més sonada fou la representació de*

"La història de l'escola", on hi participaren alumnes, exalumnes, pares, mares i mestres. Tothom estava molt content i satisfet... Però el pas a escola pública s'havia de fer efectiu i calia encara posar en pràctica tant els compromisos presos amb la Generalitat, com amb l'escola... i un d'ells era, la reducció de personal»³¹

Mentrestant, l'escola seguia amb les seves pròpies lluites. Els esdeveniments polítics de canvi democràtic imposaven també el seu propi procés. I, si bé podem dir que la majoria de les noves lleis venien a donar la raó a l'escola en la seva manera de fer, algunes no es van ajustar al seu projecte i van influir de manera negativa. Ja hem parlat d'alguns dels greuges que van causar les noves lleis, però serà bo que els sintetitzem:

- Pèrdua de mestres i alumnes de 2 anys (creació de l'Escola Bressol Patufet).
- Pèrdua dels alumnes de 3 anys, ja que el curs 1981-1982 l'escola pública, «l'escola estatal», no els preveia.
- Pèrdua dels alumnes de 13 i 14 anys per l'aplicació de la LOGSE l'any 90, però també recuperació dels nens i nenes de 3 anys.
- Pèrdua d'una mestra i de la secretària per la Llei del CEPEPC.

5.4.2 L'escola nova

Paral·lelament al procés per ingressar a l'escola pública, s'inicià el camí definitiu cap a l'escola nova, és a dir, aconseguir el nou edifici que aplegués tots els nivells educatius del Patufet. El llarg camí per la «supervivència» de l'escola està relacionat, com hem explicat a bastament, amb tres conceptes:

1. L'escola com a *servei públic de qualitat*.
2. La necessitat, al llarg dels anys, *d'un edifici en condicions* que permetés acollir la demanda que va generar el Projecte educatiu.
3. El llarg camí de lluites per *guanyar la democràcia al nostre país* i que va acompanyar o, més ben dit, guiar el procés de l'escola.

³¹ *op. cit.* BATALLÉ, Francesc. *33 anys d'una aventura*, pàg. 20.

La munió d'edificis que va ser necessari habilitar per tal de poder acollir el creixement constant de l'alumnat va portar el Patufet a l'escola del barri de Sant Josep, però les seves condicions precàries, on, a més, no es pogué incloure el parvulari, va fer necessari continuar la recerca d'un nou espai. El procés de planificació escolar de la ciutat feu possible poder retornar al barri del Centre i anar a un nou edifici, que aplegava tots els nivells educatius. Aquest procés ve precedit d'una història que, si bé no fou casual, sí que cal conèixer per entendre-ho.

El Senyor Batallé, com li deien els seus exalumnes, s'havia mort i aquests exalumnes, per subscripció pública, li volgueren dedicar un monument en homenatge. L'Ajuntament hi col·laborà, col·locant-lo inicialment al parc de Can Buxeres (actualment és a la rambla de la Marina, davant del Patufet), alhora que es prenia l'acord en un Ple de l'any 1983 de posar el seu nom a la primera escola pública que es fes a la ciutat.

La planificació de construccions escolars de l'any 1984 va preveure, entre d'altres, la construcció d'un nou centre públic que, com ja hem dit, portaria el nom de Francesc Batallé Aragonès³² a la zona educativa centre. Però la davallada de natalitat va retardar el projecte i no fou fins l'any 1990 que la Generalitat aprovà la construcció d'una escola a la rambla de la Marina/avinguda del Carrilet. Prèviament, l'Ajuntament, amb Amadeu Joan com a regidor d'ensenyament (PSC), ateses les condicions dels edificis de Sant Josep, havia decidit que el Patufet es traslladés a la nova escola i fou així que es pogué tornar al barri d'origen.

L'alegria de veure la sortida definitiva a la ubicació de l'escola presentà, no obstant això, un conflicte aparentment poc important. L'escola nova, tal com ja hem explicat, ja tenia assignat un nom, que era, en qualsevol cas, el d'una persona respectada i estimada, però que no va coincidir amb el desig col·lectiu d'una assemblea de pares, mares i mestres, que volia conservar el nom de Patufet, referència durant prop dels darrers 25 anys, i amb el qual havia liderat les lluites per una escola pública de qualitat a la ciutat i fora

³² *op. cit.* *Llibre blanc de l'ensenyament*, pàg. 38-40.

Monument al senyor Batallé a la rambla de la Marina, davant de l'escola nova del Patufet-Sant Jordi, Francesc Batallé i Aragonès

"L'escola nova"... l'escola pública amb el nom més llarg de Catalunya: Patufet-Sant Jordi, Francesc Batallé i Aragonès

d'ella i que lluien amb orgull nombrosos exalumnes, malgrat les connotacions infantils del seu nom.

La solució pactada amb l'Ajuntament, que va entendre el conflicte, va portar a adjudicar-li el nom d'escola més llarg de tot Catalunya, tal com diu el Departament d'Educació, PATUFET SANT JORDI - FRANCESC BATALLÉ ARAGONÈS. Un nom que, tal com dèiem en començar aquest article, per si sol ja explica el llarg recorregut de la història d'un projecte educatiu que, a més, amb aquest nom connecta l'escola amb tota una tradició pedagògica, aquella que arrenca en temps de la República.

El procés de construcció del nou edifici no fou fàcil ni ràpid. D'entrada, es va haver d'esperar l'aprovació de la nova llei d'educació, la LOGSE, per tal que l'edifici s'adaptés a la seva normativa. Aquesta llei s'aprovà a inicis del curs 1990-1991 i, tal com ja s'ha dit, implicava per al Patufet la recuperació dels nens i nenes de 3 anys, però també la pèrdua dels alumnes de 12 i 13 anys. Encara més, l'escola era partidària de poder acollir tota l'etapa d'educació secundària obligatòria (ESO) que, per exigències europees, significava un període educatiu que aniria dels 12 als 16 anys. La idea de l'escola era la de poder oferir un projecte educatiu que englobés tota la nova formació bàsica i obligatòria, tal com, fins fa ben poc, només ha pogut oferir l'escola privada i que, lògicament, té molta acceptació entre els pares.

La idea va ser compartida per tots els estaments del Patufet, es demanà a la Generalitat l'acceptació d'aquesta proposta, es pressionà, fins i tot sortint al carrer, buscant una complicitat, que no es va trobar, amb altres escoles. La veritat és que el Patufet es va quedar sol en aquesta reivindicació, plenament justificable des d'un punt de vista pedagògic. El temps ha donat la raó al Patufet i així li ha anat a l'escola pública. A partir del curs 2007-2008 ja és permesa la creació dels anomenats *instituts escola* de titularitat pública i dels quals en aquests moments n'hi ha tres en funcionament.

En el DOGC 352 del mes d'octubre de 1990 s'anunciava la construcció del nou edifici escolar d'Educació Infantil i Primària de dues línies al barri del Centre. La Generalitat encarregà l'obra al presti-

Un moment de la representació a Can Buxeres de La Història del Patufet. En escena tots els edificis que ens van donar aixopluc. Festa de l'escola en el seu 25è aniversari. Curs 1993-1994

giós equip d'arquitectes Soria-Garcés. L'equip de mestres de l'escola prengué part activa en el disseny del nou edifici.

Quan aquesta feina quedà enllestida sorgí un nou entrebanc. Els veïns del solar es mostraren contraris a la ubicació de l'escola. Això endarrerí l'inici de les obres per espai d'un any.

La Festa del XXV aniversari del Patufet, que se celebrà durant tot el curs 1993-1994, acabà amb una celebració d'estiu al pati de l'escola encara no estrenada i permeté visitar el nou edifici a mestres, pares, mares i alumnes, i a totes aquelles persones implicades.

El curs 1994-1995 començà a l'escola nova i gairebé semblava un somni haver aconseguit aquella fita. Malgrat les pèrdues, els objectius que no es van poder dur a terme i, fins i tot, algunes limitacions del nou edifici, aquell fou l'acompliment d'un somni que semblava no tenir fi: el Patufet, escola pública i amb escola nova.

5. 5. A manera de resum

- L'Escola Patufet en el seu inici és un projecte que té l'origen en un col·lectiu de pares i mestres de l'Hospitalet que assumeix el repte de recuperar la història dels projectes educatius de l'escola catalana de la República i, amb aquest ideari, comença al barri del Centre una nova escola amb vocació de servei i arrelada a la ciutat.
- El Patufet entra a formar part d'un ampli moviment per a la renovació pedagògica a Catalunya que, tanmateix, esdevindrà un element més de la lluita per la recuperació de les llibertats i de la democràcia.
- Atès el moment històric de la seva creació (curs 1968-1969) i l'ideari que assumeix, el Patufet, igual que les altres escoles de l'esmentat moviment, s'enfronta ideològicament i pedagògica i, en conseqüència, també políticament a la dictadura franquista.
- Malgrat la manca de recursos i de formació, es va anar construint un model participatiu d'escola que es transformà

en cooperativa, on pares i mares, mestres i personal no docent, treballant colze a colze, van fer tot el possible per assolir una escola, com deia l'any 1968 el primer full informatiu del Patufet, «**OBERTA A TOTHOM, SENSE AFANY DE LUCRE i amb els principis d'ESPERIT DE SERVEI, LAÏCISME, PLURALISME IDEOLÒGIC, GESTIÓ DEMOCRÀTICA, CATALANITAT I COEDUCACIÓ.**»

- El Patufet va aconseguir no solament subsistir, sinó créixer tot formant part del col·lectiu d'escoles que compartien els mateixos objectius i que es mobilitzaren per tal d'aconseguir una nova escola pública catalana i de qualitat. L'escola entrà a formar part de la xarxa pública de la Generalitat el curs 1987-1988.
- En l'àmbit local, aquesta història ha vingut també marcada per la lluita del Patufet per aconseguir un espai digne i suficient, fita que s'assolí anys després d'haver esdevingut escola pública amb l'edifici actual de la rambla de la Marina, el curs 1994-1995.
- En aquest procés no es pot obviar el suport rebut, primer, de l'Ajuntament predemocràtic i, després, del primer Ajuntament democràtic format per les forces polítiques d'esquerra.

Per molt important que sigui tot el que s'ha exposat fins aquí, la pedagogia és l'element imprescindible, sense el qual aquesta història no té sentit. Cal no oblidar que la pedagogia és la que explica el projecte educatiu de qualitat que vertebrava tot aquest procés i és, per això, que ocuparà el darrer apartat d'aquest assaig.